

## „Тарас Шевченко“

До 112-ої річниці з дня народження Тараса Шевченка ВУФКУ приготувало величезний історичний фільм на дві серії «Тарас Шевченко». Сценарій фільму написав М. Панченко. Картина ця малює життя й творчість великого поета і є першою спробою відобразити на екрані історичне минуле українського народу, його боротьбу за національне й соціальне визволення. Маючи центральною постаттю своєю Тараса Шевченка, картина проте не є лише хронікою Шевченкового життя, бо поряд з цим відображує й ту добу, в яку зростав і виховувався цей могутній революціонер-поет. І злиденне життя кріпаків, і ледарська розкіш поміщицьких маєтків, і бундючність та пишність царських пауців—все це відбито на фільмові.

ВУФКУ приклало всіх зусиль, щоб зробити одню картину гідною пам'яті поета. Найкращі робітники української кінематографії були призначені для роботи. Українська Академія Наук допомагала всім, чим могла, створити фільм. Академик М. Грушевський, Оніщук, Новицький, найкращі знавці Шевченкової доби, взяли посередню й безпосередню участь у роботі над фільмом. Всеукраїнський музей ім. Шевченка (Київ) та Одеський музей Академії Наук дали змогу скористати для знімання з низки історичних експонатів, як-от меблі то-що, які по цих музеях переходять. Намагаючись, щоб фільм було й художньо й історично витримано не лише в загальному плані, але й в найменших деталях, було запрошено до керівництва художнім боком ставлення відомого українського художника-архитекта проф. В. Г. Кричевського.

Ставить картину режисер П. І. Чардинін, що двадцятипятилітній ювілей його роботи в кінематографії святкуватимемо тоді, коли фільм буде цілком закінчено, а знімає картину оператор В. І. Завєлев, один з найкращих операторів СРСР. Через те, що фільм «Тарас Шевченко» має відбити всю добу тодішню, і то життя й побут не одної якоїсь соціальної верстви, а всіх тих соціальних сил, що тоді діяли, в картині виведено цілу низку історичних фігур, як от Микола І, Олександр ІІ, князівну Рєшину, художника Брюлова, Венеціанова, Сошенка, українського письменника Гребінку, що допоміг Шевченкові видрукувати «Кобзаря», та інших.

Грим і перуки виготовляв для фільму відомий спеціаліст цієї справи тов. Щербина. Історичної правди у фільмові додержано не лише в типажі, в меблях, декораціях, одягах та дрібному реквізиті (спеціально закуплено для ставлення величезні партії меблів, посуду то-що), але й місцевості, де провадилося знімання, добиралися незвичайно уважно. Більшу частину картини



Тарас—козачок поміщика Енгельгарта

було знято на Київщині, у селі Верховні, що краще за інші заховало колорит старого українського села. Там було реставровано старовинний поміщицький будинок Шевченкової доби. Як відомо, на могилі Шевченка зараз зроблено багато змін проти того вигляду, що могила ця мала раніше. Тому довелося біля Києва нашіпати нову могилу за точним зразком, за фотографіями Шевченкової могили так, як вона виглядала колись.

Багато сцен картини знімалося в Ленінграді, в Зимньому палаці, в Літньому саду, Петропавлівській фортеці. Знімання провадилося також по тих місцевостях, де хоча-б тимчасово був Тарас: в Москві, в Нижньому-Новгороді, на Волзі, біля Каспійського моря. На Кавказі було знято

увесь Військово-Грузинський шлях, прирви й шпиль Кавказьких гір для сцен, як війська Микола І подолали Кавказ (за поемою Шевченка «Кавказ»). В грандіозних батальних сценах брали участь цілі кавалерійські бригади, що для них у майстернях Одеської кіно-фабрики було виготовлено 1000 комплектів одягу.

Поряд з великим двохсерійним фільмом режисер Чардинін готує невеликий фільм для дітей «Шевченкове життя» за сценарієм М. Панченка та Д. Бузька.

Центральну ролю Тараса Шевченка грає артист «Березоля» О. Бучма, маленького Тараса грає Вася Людвинський, в інших ролях виступають актори Худолєєв, Панов, Капралов, Добровольський, Лісовий, Адашев, Асташев, Мальський, Осташевський, Лярова та інші. За представника Редсектора ВУФКУ на ставлення прикомандировано відомого поета Михайля Семенка.

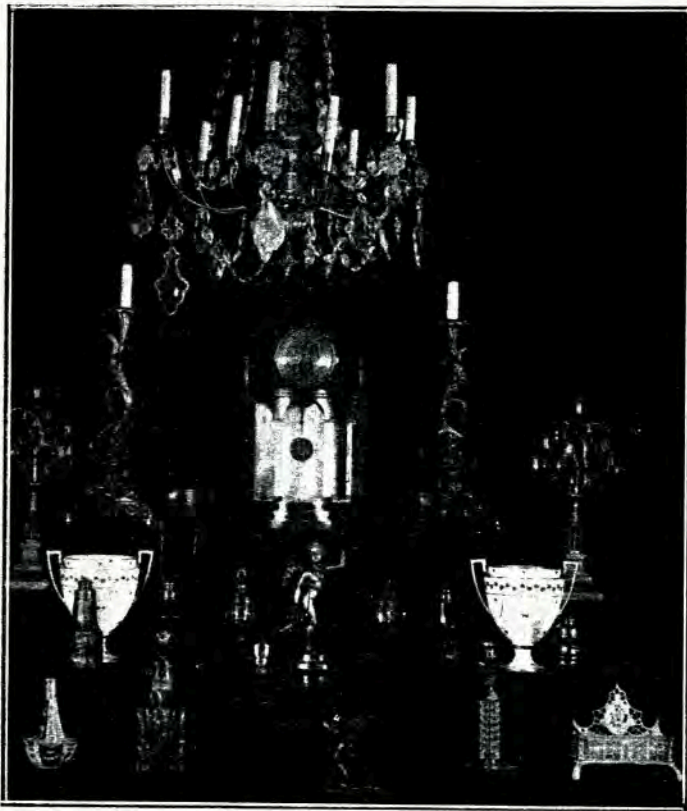
Тут уміщуємо уривок зі сценарія фільму, що відноситься до періоду дитячих років Тараса та аж до моменту його звільнення з-під кріпацтва.

### Уривок зі сценарія „Тарас Шевченко“

#### ЧАСТИНА ТРЕТЯ

#### МІНІ ТРИНАДЦЯТИЙ МИНАЛО...

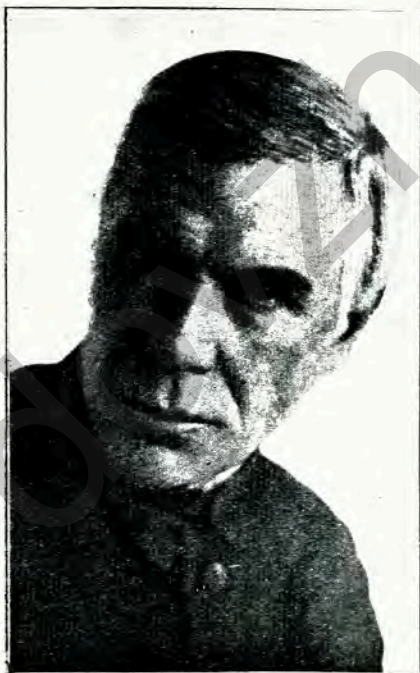
122. Маленька кріпачка Оксана була єдиною втіхою для Тараса.
123. Тарасова хата. До хати підійшла гарна кучерява дівчинка, років 11-ти,—Оксана. Несміливо відчиняє двері, в хату не йде. Кличе Тараса. Вибіг Тарас (років 12-ти), зрадів, ухпив її за руку.
124. Одбіг од дверей, обкрутився з нею. Потім раптом покинув її й побіг до хати.
125. Знову швидко повернувся до Оксани. Взлявся за руки й побігли з двору.



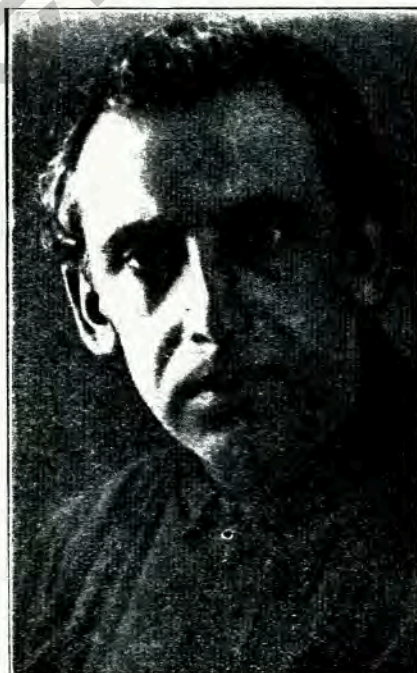
Історичний реквізит: мебля, посуд то-що, як й закуплено для ставлення фільму „Тарас Шевченко“

126. У бур'яні сидить Тарас і Оксана. Тарас малює на шматочку сірого паперу. Оксана заглядає на малюнок.
127. Тарас показує їй малюнок. Вона здивована, радісно хитає головою.
128. Мені тринадцятій минуло,  
Я пас ягнята за селом.
129. Поле. Отара ягнят. Коло них хлопчик. Сонячний день кінця літа.
130. Тарас ходить серед ягнят. Граєть їх. Грається.

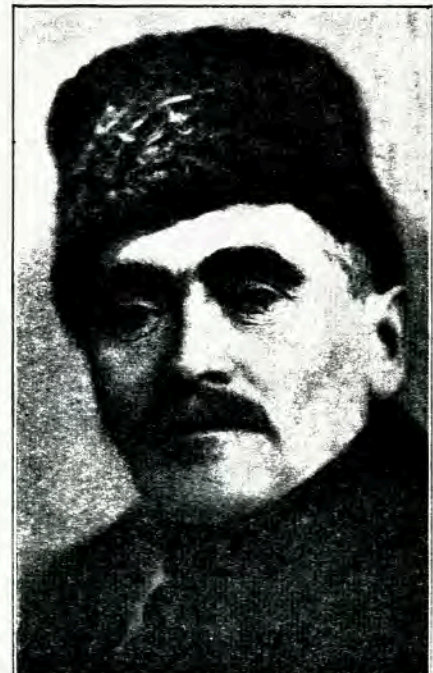
131. Подививсь я на ягнята,— не мої  
ягнята...  
Подивився я на хати,— немає в мене  
хати.
132. Сумне обличчя Тараса, затулив обличчя руками. Плаче.
133. Маленька Оксана вибірає плоскінь. Стрепенулася. Глянула вбік.
134. Оксана підбігла до Тараса. Обнімає його, втішає. Очі в Тараса прояснюються. Він повеселішав, говорив з Оксаною. Оксана біжить вбік, Тарас, посміхаючись, дивиться їй вслід.
135. Оксана й Тарас сидять край дороги. Оксана бере зі своєї торбинки хліб, цибулю й ділиться з Тарасом.
136. Тарас із Оксаною женуть з гори ягнят, бігають, жартують.
137. Струмочок. Блищить вода. Ягнята п'ють воду. Тут-же Тарас із Оксаною стоять, обнявшись, і з тихою посмішкою дивляться на ягнята.
138. А взимку...  
Вчитись-би, та де...
139. На майдані біля церкви, більша за інші, але-ж дуже непривітлива хата. Стіни облуплені, вікна брудні, шибки побиті. Подвіря нема. Нема й тину. Це школа. До школи прямують зі всіх боків діти з книжками.
140. Двері школи одчиняються. Виходить Тарас із коромислом і порожніми відрами.
141. Два хлопчики бавляться, боряться, обвалюючись в снігу. Тарас зупинився коло них, сумно дивиться. Вони щось крикнули йому й подались. А Тарас пішов далі з відрами.
142. Шкільна кімната, брудна, без лав. Стіл із дощок збитий. Тільки біля столу одна лавка. Вбігають діти.
143. Штовхаються, снішать сісти біля столу на лавку, але вміщаються тільки 3-4 душі. Інші сідають долі.
144. Купка дітей затоплює грубку, роздмухують вогонь.
145. Школа зовні, коло вікна зупинився Тарас, зняв відро з плеч, вже повні: тяжко стало. Зазирає в вікно.



Режисер П. І. Чардинін

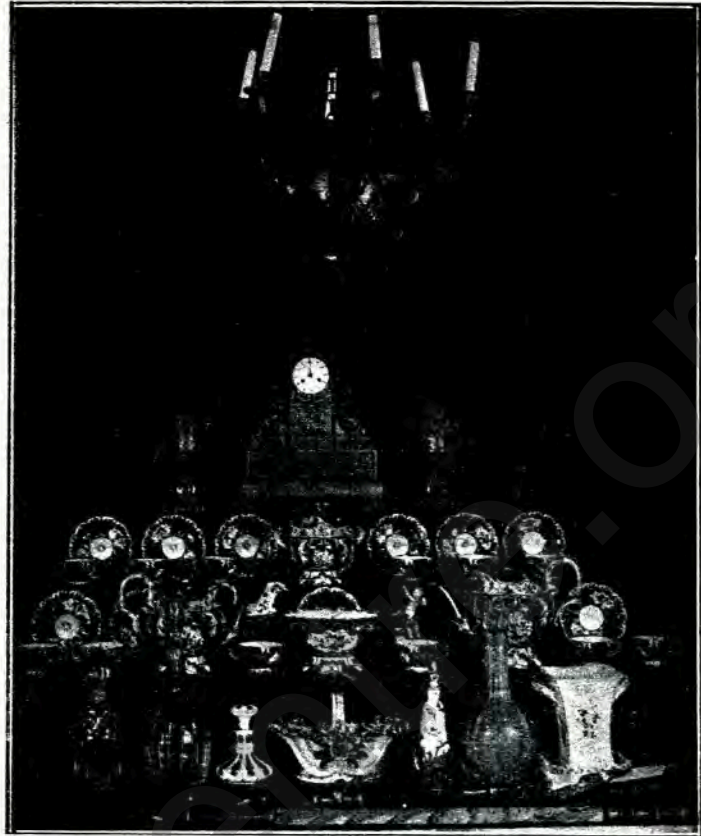


Оператор В. І. Завелєв



Проф. В. Г. Кричевський

152. Тяжко зароблена наука.  
 153. Вечір. Кімната дяка. Він сидить за столом п'яний, схиливши на стіл голову. Перед ним порожня пляшка. Тарас порається в кімнаті. Ось дяк покликав його до себе.  
 154. Тарас і дяк коло столу. Дяк тиче пальцем у розкриту книжку.  
 157. Дяк тиче пальцем в книжку, щось говорючи. Тарас, видно, зле розуміє. Дяк ханає його за волосся. І «вчить», б'ючи по обличчю...  
 176. Після двох років такої науки Тарас вирішив утікати від дяка.  
 Багато лиха ще після цього зазнав Тарас. Його поміщик Енгельгарт узяв до себе за козачка, і ось разом з паном своїм молодий Тарас одвідав і Вільно і, нарешті, Петербург. Енгельгарт вирішив зробити з Тараса собі власного маляра, а тому віддав його вчитися до маляра Шпряєва, але що то було за вчення! Тарас, коли мав вільну хвилинку, тікав од свого «учителя» до Літнього саду, де мав втіху з того що перемальовував статуї саду.  
 304. Літній сад у Петербурзі. Місце, де стоїть статуя Сатурна. Тарас присів біля статуї й змальовує її.  
 305. Тарас несподівано зустрічає в саду свого земляка, художника Сошенка.  
 306. Повз Тараса йде якийсь, артистично недбало одягнений чоловік. Він подивився на Тараса, пройшов кілька кроків, знову обернувся, обережно відійшов до нього, Тарас підвів голову. Починається розмова...  
 309. Тарасом цікавляться всі знайомі Сошенка.  
 310. Багата вітальня. В ній сидять Брюлов, Жуковський, Гребінка, Сошенко та інші.  
 311. Тарас біля Брюлова, соромиться, немов не знає де себе діти. Брюлов розглядає його малюнки. Біля їх обох Сошенко, що бере жваву участь у розгляді малюнків. Брюлов бере під руку Тараса.  
 312. Брюлов підводить Тараса до Жуковського, що із кимсь розмовляє. Брюлов показує на Тараса,



Старовинний посуд, що його закуплено спеціально для фільму

щось каже Жуковському. Той садовить Тараса біля себе, розпитує його.

Фільм «Тарас Шевченко» закінчено. Він буде гідною шанною від трудящих України своєму поету. Величчя історія боротьби й страждань не тільки Шевченка, але й того народу, що найкращим сином його був Тарас, на довгі роки зафіксовано на плівці з целулоїду. Українська кінематографія віддала свою дань пам'яті цього поета-бунтаря.

*М. Фартушний*



Сценарист М. Панченко



Поет Михайль Семенко



Сценарист Д. Бузько